

JUGANAS MUOKSLĀ

DĒRVIENĒ TEKLE
TAUTAVIĒIŪTĒS GRETAS ĒR MUKIENĒS
DANUTĒS PORTĒGRAPEJĒS

Jugana piedēna papliogoso takelio par gīvuoliūm nugriaupta pēiva pruo Maciolē pastauninka, pruo Drakā tīrāli, pakol nusēgava lig vēiōkelē, Proncūzkelio vadēnāma. Tou kelio daugiau kāp priō ūimta metu biega ēō Rosējēs Napuoleuona kareivč. Na biega, vuo slinka, vēlkuos, kiūtēna ēōbadiejēn, nuskārēn, pēktē ē pavuojingē, tad sunkč bova ūmuonims ēōkeravuotē sava torta, gīvuolius, jaunās mergātēs ē muotrēōkas. Ton Jugana bova gērdiejosi ēō sava tievūm.

Bet dabar tēi pasakuojēmā anā narūpiejē. Toōtio doubieto vēiōkelio mergātē keliava i Medkērtiūm suoda muokītēis pas kriauēkelē Elzbieta, garsē vēsuo apīlinkie. Septīnerius metus Jugana dērba pas svetēmus oŭ auklē, pēimenē, posmergē, merga. Tčp solaukē ē septīniuolēkas, bet nieka geresnē gīvenēmē nanusēmatē. Diel tuo tievā sava pērmagēmē nutarē lčstē amata muokītēis.

Juganas mama bova antra papunē pati. Pērmuoji mērē jauna, palēkdama vīra so maŭo sūnelio. Daubars Pēlībs lēka naōlīs dā ni trisdeōimtēis metu natoriedams. Pēnuomās, nagaliejē ba muotrēōkas ēōsēverstē. Tad pasēpērōa ons Varēnauskē Manelč, varga mergelč, katra nu maŭm dēinūm sērato bova lēkosi ē auga pas tuolēmūs gēmēnaitius. Atčjē ana i Pristuovu suoda oŭ merga pas ūkēninka Bumbli. Nuors smolkē sodiejēma, bet darbēninkē bova gera: kontri, mitri, grčta kap skrozdēs, vuo dainēninkē – kētuos tuokiuos rčktom gerā paēiōkuotē. Dā somduomo mergo būdama lioub gēiduotē budīnīs ē pagrabūs. Ton pastebiejēs, paōnekēna anon Pēlībs talkuo pas sosiedus ē sotarē abodo. Atsēklaustē nieka nareikiejē – Manelē ont svieta bova vēina kap pērōts.

Gēmēnaitems, pas katrus auga, anuos gīvenēms narūpiejē. Mergelē apsēdŭiaugē, kad tories sava nomus ē vīra, katros ano rūpinsēs, vuo ana ēō vēsuos ēērdēis mīlies vīra sūnieli, lēkosi ba muotinas. Pati sēratas vargus ēōkēntiejosi, nikumet niekam nalčs vaikelē skriaustē.

Ka gēmē Jugana, natēkram bruolātiou čjē ketvērētē metelč. Vuo dabar mergātē toriejē dā trīs tēkrus bruolius ē ēēdēs seseris. Tad nomūs lēka namaŭā bornūm, katras kapkāp reikiejē pasuotintē. Daubara ŭemelēs nadaug tabova, tad ē gīvuoliūm maŭā laikē – arkli, karvē, puora avieliu, kelis parōelius. Papunē napavadintomi slinko, bet ūkininkautē anam navīka. Sava sunki gīvenēma lēngvēna ūnapōelē, tad nomūm rūpesnč krēta ont mamās petiūm. Vākā bēra kap pērnč kas ontrē meta, vuo kartās ē tonkiaū. Aduoms, natēkros Juganas bruolis, oŭauga dailos, tvērts vīrs. čjē so meistro par suodas, statīdams bodinkus, mūrējē peēius, ē tčp ēōmuoka amata, tad ēō tievūm anam nieka nabreikiejē – pats karts nu karta galiejē ūin ton nomams pridortē. Amata muokiedams, nikumet dounas kōsnē napritūksi. Vuo ŭemelēs duovēnas na vēsumet tabova dēdēlēs. Ka metā gerē, dounelēs lig naujuos pjūtēis lioub oŭtektē. Bet Daubarūm gīvenēmē tuokiūm metu retā kumet telioub pasētaikītē, tad mama ŭēmuos vakarās lioub verptē paōokas ē lenus baguotesnems sosiedims oŭ brīzieli laōēniū a saikieli mēltu, tčp prisēdordama pri sava ŭemie oŭauginta gera. Vuo tūm vākūm... Jug ē dabar Jugana palēka mama dēinūm galē. Kapēn, kas gims – sesou a bruolis? Pastaroujo laiko bēra seseris, ketorēs ēō eilies.

Iōlčsdama doktēri i muokslus, mama ēōkepē dounas ēō ūiūmetiu rogiūm, papunis ēōskaptava naujus klumpius, vēlnuonēs ŭekēs pati nusēnierē, ūiuokius tuokius drabuŭelius bova oŭsēdērbosi. Rīdēlie neōies dounas kepala ē dēdēlē botelka pēina. Tuo gera toriejē oŭtektē vēinam mienesiou. ūventadēinie parčs nomēi, jug na tčp tuolēi tier – kuokēi septinē kēluometrā.

Nuors Jugana ŭēnuojē, kad mama so Elzbieta īr sosētarosēs, bet ēērdēs vēs tēik bova narami. Rogsiejē pradiuo abēdvē nukeliava i Salontus, i ūēlēnēs atlaidus. Kuo gera, mama tēkiejuos sosētēktē sava papīstama baŭninēiūo, bet tuos nabova. Balēka tiktā

(Nukelta i 16 p.)

Tautaviėiūtės Gretas portėgrapėjė

(Atkelta ið 15 p.)

melstēis, kad Panelē Ģvēnēiausiuojē, katruos varda þmuonis ton dēina mēnavuojē, būtóm maluoninga ē palaimintóm ton anūm þīgi. Tçp ðnekiejē mama, pamuokīdama sava pērmagēmē doktēri melstēis ðērdingā, ē tumet anuoms tēkrā vēskas gerā pavīks. Jugana klūpuojē baþninēēs pasēinelie ont ðerpetuotu grindūm, gēiduojē so vēsās „Polkem ont kieliu“ na tik lūpuoms, bet ē mintēmis ēðtardama kuoþna þuodi. Ģðēndēina gēismies þuodç anā ruodies naīprastā graþē ē teisingē. „Vēlti padiejuom aukuojē tava, vēsus mus glauski pri ðērdēis sava“. Kāp gerā sogalvuojē tas, kas ton gēismē sodiejē. Mergātes akis aðaruoms patvēna, ē ðēlta pasēdarē, ligo Dēivalis tēkrā anon būtóm priglaudēs. Jugana ēðklausē Mēðēs, tvērtā tēkiedama, kad anēidvēm so mamātē þīgi pavīks.

I sioviejelēs Elzbietas nomus oþsoka grīþdamas ēð baþninēēs. Ta besonti nomūs – nagaliejosi ēðçtē i Salontus, muotinçlēs svçkata sovēsam prasta. Bet vēiðnēs prijimē prilonçç, pasvadēna, þuoliūm erbeto pavaiðēna. Daubarienē ēðkluojē sava praðīma, katros Elzbietas dēdēlç nanustebēna. Nuþvelgē Jugana platiuoms ikrētosiuoms akēmis ē pamēslējosi pasakē:

– Lai pamiegēn. Rasiet, kas nuors duora ēðçs.

Bet, keliaudama i sava muokslus, Jugana nikāp nagaliejē nusekratītē abejuoni. Kaþēn, kāp anon prijims? A patēks, a itēks? Rasiet, jouksēs ēð anuos drabuþiu a apsēejēma? „Bet tūm joukūm narçç imtē i galva“ – sopeikē savi. A maþā ir anūm prisēklausiosi, par þmuonis çdama. Jugana nabova drōsi ēð prigēmēma. Ana taikies niekam naoþkliūtē, nieka naoþgautē. Geriau lioub pasētrauktē ē patīlietē.

Tçp bemēslīdama napajota atsēdūrosi pri būsēmuos muokītuojēs nomūm. Elzbieta gīvena karto so sava karðinēē muotinelē senç statītuo, bet dā tvērtuo truobuo. Tievs bova mērēs. Ana tçp ē lēka nabanuota, nuors ē nabiedna bova. Siūtē ēðmuoka pas muotinçlēs jaunīstēs draugē Salontūs ē natroka pagarsietē kap gera kriauēka. Darba anā ēē nikumet natrūka. Spausdama kapeika pri kapeikas, nusēpērka ronko sokama siovamoujē maðina, kas tas laikās bova vēsūm kriauēli svajuonē. Vēina nabapsēdērbdama, Elzbieta jiemē bēnt puora jaunūm mergātiu oþ gēþēs. Pērmās metās pagelbēninkēs valgi patēs

toriejē pasēteiktē. Je mergelē lioub pasētaikītē na slinka ē na þiuopla, ontrās metās valgi pas muokītuojē lioub gautē.

Iveikosi narimasti, Jugana iþēngē i nagrīsta premēnē so dvejum durēm. Pasēbrazdēna i tas, oþ katrūm gērdiejē ðnekont.

– Praðuom, – pasēgērda ēð vēdaus, – ē mergātē, parþēngosi slēnksti, atsēdūrē erdvīuo truobuo.

– Tegol būs pagarbints.

– Ont ompiu ompēnūju, – atsēlēipē nomūm ðeimēninkē, stuovinti pri stala, apsklçsta siovēnçs. – Benē Daubaralē būsī?

– Ta pati.

– No, akðēn artiau. Nasenç matiemuos, vuo varda jau spiejau oþmērōtē.

– Jugana.

– Je, je. Jugana. Ðkaē, skatina! – stumteliejē nu soula katē. – Sieskis, atsēpūsk. Tujau Ancē nuves tavi i kamara, paruodīs luova. Tēn ē sava skarba galiesi pasēdīetē.

Ancē bova kēta Elzbietas muokēnie. Ana atēdiejē i ðali sava siovēni, ē abēdvē ēðçjē i kamara, kor stuoviejē dvē luovas.

– Ta būs tava, – paruodē trumpa, siaura luovelē, oþkluota gūnē. Ont luovas Jugana pasēdiejē sava rīðieli ē nusēvēlka sermiega.

– Ēr koskelē palēk. Panelē truobuo lēip būtē puo plaukūm.

Jugana sogluostē delnās sava trumpus tomsius plaukus. Apsēveiziejē, kad ēð nomūm ðoku napasējiemē; rçks pēnkçs pērōtās ðokoutēis.

Griþos i trouba, Ancē viel sīda pri sava darba. Vuo Jugana gava sena sējuona, katron reikiejē ēðardītē. Gava ē nadēdēli peilāti so adēto.

– Pradiēk nu padelku, – pamuokē panelē Elzbieta. – Naskobiek, kad drabuþē nasopjaustītomi. Je kor gali siūla ēðtrauktē so pērōtas – trauk. Vuo to, Ancē, çk oþkork peēio, reikies ongliūm i pruosa. Ēr katēlāti oþkask.

Tçp prasēdiejē Juganas muokslā.

Natroka prabiegtē pērmuosēs dēinas, vēs kon nuors naujē atneðdamas. Jugana ēðmuoka pruosa ikortē ē adēta laikītē.

(Nukelta i 18 p.)

(Atkelta ið 17 p.)

– Naapgniaupk adētas vēso saujē, ana terp pārōtu tor valna būtē, toukart tavēs klausīs, ē nagūm nasosēbadīsi, – muokē Elzbieta, ruodīdama, kāp meilç rçk pajimtē adētelē trēmīs pārōtās – nīkōtio, smēlio ē dēdēlioujo, lēkosius do atkēōnt i ðuona.

– No, no, – mēslējē mergātē, – a tik panelç naruodos, kad að adētas neso ronkuos laikiosi? Geriau pamuokītom so maðino siūtē. Bet nieka nasakē ē vēskon diejuos i galva. Ēðaiðkēnosi muokītuojē devē Juganā audekla atkarpa ē palēipē kraðtus apmītliuotē. Tas darbs mergātç napasēruodē sunkos.

Siovamuojē stuoviejē ont platē stala kraðta. Ana bova joudā gruntavuota, ēðpaiðīta auksēnçs raðtās, so sēdabra baltoma kuojelē, katra kēlnuojē adēta. Deðinçjemē galē ratoks so dailē vīndo, katron rei-

kiejē soktē, kad maðina siūtom. Ton dērba pati panelē, Içsdama mergātiems pasēveizietē. Pakuol kas pri maðinas ni vēinuos nasvadēna, sakīdama, kad dā naatçjē laiks. Jugana dērba kon lēipama ē laukē tuo laika. Naktēmis kamaruo sosērēitosi kēituo luovuo ont paðokēnēs druobolēs, kluosties gūnē ē sermiego, bet vēs tēik bova ðalta. Diel tuo nalioub duorā ēðsēmēiguotē. „Nieka, nieka, – goudþiuojē pati savi, – reikiēs priprastē, jug dā na þēima. Papraðisio mamas, kad doutom sena dēvuona atsēneðtē.“ Ka panelē so Ancē lioub siestēis pri stala, Jugana, nulindosi i kamara, traukē ēð rīðelē dounas kepala, þjuovies pluona rēikelē ē valgē, ontsēgerdama gorkōnelio þēina ēð botelkas. Valgē dēdēlç skanç, namēslīdama, kēik tuo kepala oþteks. Nu pērmūm þēitu ons nadaug tesomaþiejē, bet þēins botelkuo geruokā nuseka. „Vakarē valgīsio tik douna, vondens

atsēgersio,“ – pamēslējē. Bet i tretē dēina pēins sogīpa, tad ē taupītē nabreikiejē.

Dēinas bova trumpas, vakarās reikiejē ē pri pēborē so siovēnčs pasiedietē. Puo puodi kēta Jugana so pēnuojē ðin ton aple Ancēs gīvenēma. Ana tievūm nabtoriejē, abodo bova mērēn. Gīvena pas vīriasi bruoli, katram palēka tievūm nomā ē pēmēs posvalākis. Pēnuomās, ēð tuokē ūkē dēdēlies dalēis nagaliejē tēkietēis, tad ēðsēpraðē bruolē ē bruolienēs, kad anon lçstom amata muokītēis. Pas panelē Elzbieta bova jau nu pavasarē. I nomus baveik navākōtjuojē, bruolis lioub atveptē bolviu, mēltu, mçsuos ē kētuokiu ūkē gierībiu, tad Ancç diel valgīma galvuos soktē nareikiejē, vēries abēdvē so muokītjuojē vēinamē katēlātē. Bet Jugana Ancç napavīdiejē. Geriau sausa dounelē krimstē, nego muotinas natorietē. Nuors nabmaþa bova, bet nagaliejē

sava gīvenēma isēvaizdoutē ba mamātēs.

Nedielēs vēdorie muotrēðkuosēs rinkuos pas Elzbieta ont primierku. Jugana naðkēntē napasēpvalgiosi i nusēvalkstontēs ē apsēvalkstontēs muotrēðkas. Daugiausç tuos bova baguotiesniu ūkēninku patēs ē doktēris. Senuoms ē biednuoms Elzbieta siova ba primierku. Kartās muotrēðkas lioub ipraðītē, kad ta pasiūtom ē vīrams – apatēnius, prastas kelnēs a darbēnēs poncierkas. Tumet reikiejē atneðtē na tik audekla, bet ē sena drabuþi, katron ēðmieravosi sioviejē pēnuojē, kāp kērptē. Svetēmūm vīru i sava truoba Elzbieta nalioub isēlçstē. Anēi ē nevākōtjuojē, nuors par primierkas Ancē lioub oþkabintē doris.

Nuori nanuori, vuo teka klausītēis kalbūm ē pa-

(Nukelta i 20 p.)

Strazdauskē Juona portēgrapējē

(Atkelta ið 19 p.)

sakuojëmu. Tad, siediedamas pri siovëniùm, mergâtës gërdiejë vësuokës keliùm suodùm naujïnas ë muotrëðkùju paslaptis. Kapën, kas anas traukë oþ lëipoviu, kad pasakuojë na tik aple ðeimïnas a sosiedus, bet ë aple savi tuokius dalïkus, katrus tik konëgou par spaviednë tapasakïtomi, ë tuo dâ na vësumet. Panelë Elzbieta nieka naklausëniejë, tik galvo linkëiuodama dërba sava darba: strëgavuojë, mierkavuojë, dailëna ont klëjëntës ontvëlkta drabuþi, kor pakërp-dama, kor smeigtokâs sojimdama, kor so kreido pabraukdama. Vëiðniuoms ëðçjos, mergâtës parsþijë:

– Tatâ, tatâ, kas svietë dedas! Kon matiet, kon gërdiejuot, aple ton niekam ni mor mor. Ið mona nomùm ni vëins apïðnekis nator ëðçtë. Þënuokët, skatinas!

„Skatina“ nabova pëkts þuodis, vuo tik panelës prieþuodis. Ons lioub pasëgërstë, ka Elzbieta lioub kalbietë na tik aple þmuonis, bet ë aple katë, adëta, këtus dâktus.

Par nedielë dounas kepals somapicjë daugiau nego par posë. Þëins botelkuo senç pasëbëngë. Eðþluovosi anon, pastatë oþ luovas, vuo prið pëitus premënie lioub pasësëmtë kriüzieli vondëns. Krimsdama sausa dounelë, braukë nu þondùm sûras adaras. Prisëmënë vaikistë, kumet përma karta ëðçjë i svetëmus nomus vâkùm kavuotë. Tën, pri ðeimïnas stala, ana bova paskotënë, bet vës kuoki potralaði gaspadënë lioub pakëðtë. Mëiga, þënuomâs, trûka. Bet ë ëe trûkst – diel ðaltë nagal duorâ ëðsëmeiguotë. Ale nier kuo sküstëis. Jug pati nuoriejë tùm muokslu. Sekmadëinie parçs nomëi, mama potras bûs privërosi, peina atsëneð, vuo dounas nedielç dâ torietom oþtektë. Tad, nusëðloustiosi adaras, patri-nosi þondus, kad apðëltom, çjë i troba pri darba.

Elzbietâ narûpiejë naujuokës valgïms ë mëigs, bet puo dvijùm nedieliu pastebiejë, kad mergâtës pakç pamie-la, þondâ idoba.

– Jau mosiet vëskon esi sojiedosi, kon atsëneðç?

– Dounas dâ bëðki toro, – parauðonavosi soð-nëbþdiejë Jugana.

– No ë kuo nasakâ, skatina? Akðën pri stala potras sriebtë. Eðvërsi ëð klumpiu, mon tik bieduos bus. Rïtuo pçtninë, galiesi nomëi çtë.

– Kad mama dâ nabus ðvieþiuos dounas ëðkeposi, – nadrôçç atëtarë Jugana.

– Senuos idous. Kroupu atsëneði, potras ëðsëvërsi.

Jugana pratiliejë. Nagaliejë ana pasakuotë svetëmims, kad douna tievùm nomûs ir kepama tik karta par mienesi ë stuov oþrakinta. Këtçp vâkâ sojiestom sopoulën, ë vësâ ðemïnâ dontis ont lentïnas rçktom padietë. Mamalë vërë kuoðës ë potras, vuo dounelë vësumet bova padalëjema kap brongiausis valgis. Ton vakara Jugana ëð sava muokïtuojës gava biüdieli kroupinës ë senus kailënius, ka atgolosi apsëkluotom.

Muokslâ vïka palëngvç. Jugana ardë senus drabuþius, pruosavuojë, mietliuojë siülës, atsiovëniejë padelkas, muokies ëðsiütë këlpas. Pradiuo – ont skiautelës, paskiau – ë kuokiûs prastesniûs marðkëniûs. Mergâtë stëngies ëð paskotëniüju vëskon padaritë dailç, kad tik panelë napïktom. Bet vës tëik kartâs lioub rçktë ëðklusitë anuos bombiejëma:

– Kon ëe priraukç, skatina? Naskobiek, jug na blosas gaudâ.

Vëina sobatuos puopietë, oþbëngosi vësus apsëjïmtus darbus ë ëðlçdosi paskotënës interesantës, Elzbieta oþsëjiemë sava padiejieju muokïmo. Abëdvë mergâtës pavadëna pri stala, pati atsëieda pri maðinas ë paruodë, kâp rçk oþtaisitë vëroðtëni ë apatëni siülus, kâp ivertë i adëta ë nulçstë kuojelë ont siovënë. Paskiau lçda patiuoms muokëniems pamie-gintë. Eð tretë karta Jugana pavïka vëskon padaritë teisingâ, tik i adëta sunkç tepataikë – ronkas vërpiejë ëð isëtëmpëma. Ancë bova drôsësnë, tad ëð karta vëskon gerâ padërba. Matâ, ana seniau pas panelë muokies, daugiau bova prisëveiziejosi. Jugana ïtarë, kad, panelç namatont, ana ba leidima pri maðinas lioub pasëknebëniejëtë. Tëkriausç tçp ë bova. Bet ðëndëina panelë anùm nebarë, dâ ë padrôsëna – nieka, nieka, ëðmuoksëtav par laika. Puo tam ëðkrausë stalëio, katramë laikë sioviejës darbou bütënus dâktus: siülus, adëtas, þërkles, „mieteri“, sokta i rotolioka – joustelë so skaitlçs, krçda, nuoperskas, knïngelë ë paiðieli ëðmieruoms oþraðitë.

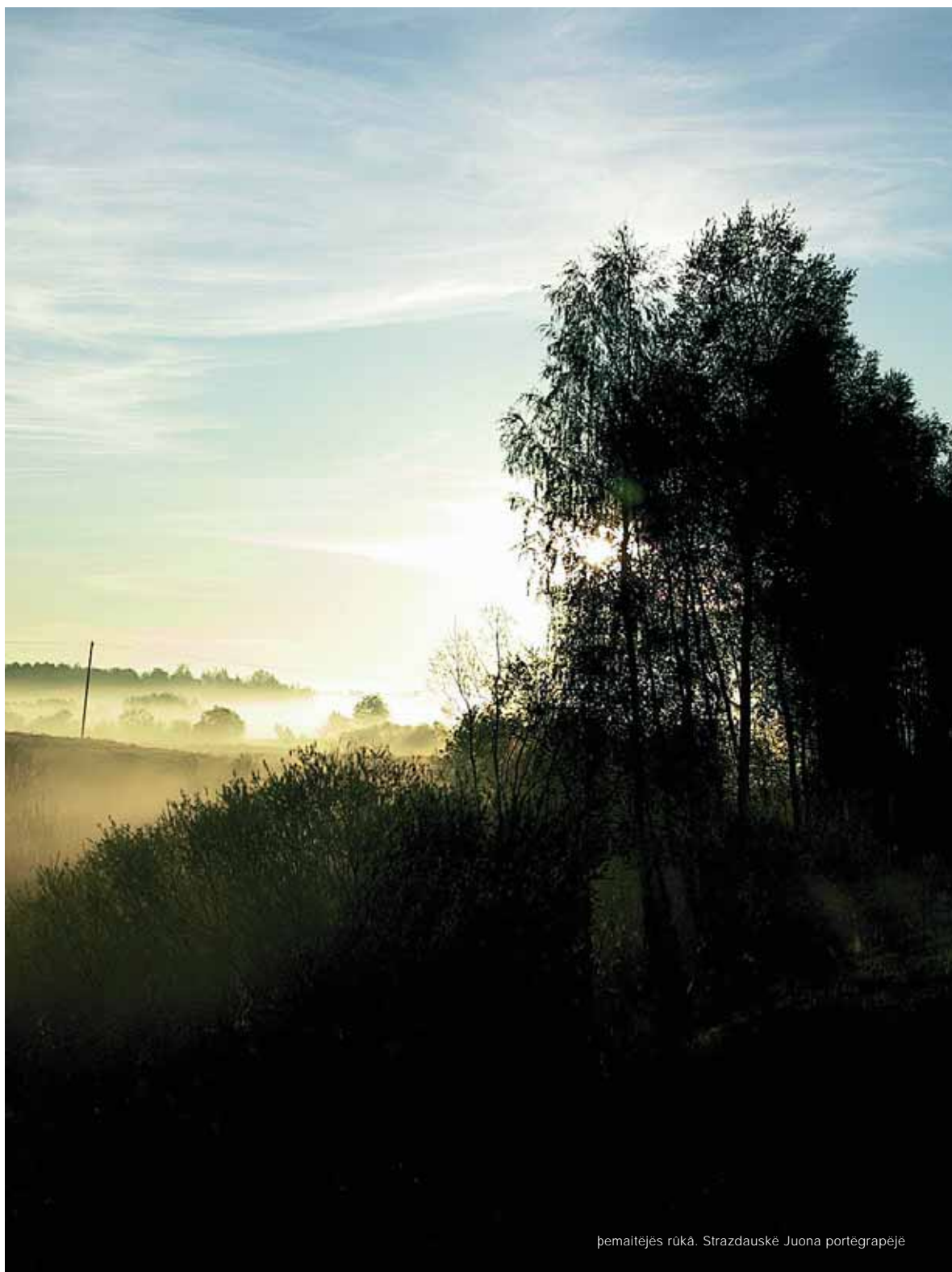
– A muoki skaitlius raðitë? – paklausë Juganas.

– Kapkëik muoko.

– No, paraðik ont ðiuo lapelë nu vëina lig ðëiðmtëis.

Jugana paraðë – kad ë nadailç, bet teisingâ. Puo tuo panelë vardëjë skaitlius, lëipdama oþraðitë: ðë-ðiulëka, dvëdeðimt ketorë, pënkësdeðimt septinë...

(Nukelta i 22 p.)

Ķemalteses rŭka. Strazdauskē Juona portēgrapējē

(Atkelta ið 21 p.)

Jugana paraðe ba klaidũm, e panelē lēka kontēna.

- Matit, i muokikla eċ?
- Nejau.
- Tad eð kor eðmuoka?
- Bruolis ċjē, eð anuo eðmuokau.
- Rasiet e raðitē muoki?
- Biðki muoko.
- No tad paraðik mũsa vardus.

Jugana paraðe naapsērekdama. Ana bova pasēneðosi e paskaititē, bet tuo muokituojē napapraðe. Vuo jug tas bũtom pavikēn geriausċ: mamas maldaknĩngē bova parskaitiosi vēsa na vēina karta e eð kontēeku gēiduotē muokiejē.

– No, kad jau tuoki muokslī esi, muokisevuos drabuþi pamieroutē, – pasakē Elzbieta.

Pasēstatiosi Ancē ðalēp stala, paruodē, kãp rċk pamieroutē sējuona e bliuska. Paskiau ton pati lēipē padaritē Juganã, oþraðont eðmieras ont lapelē. Ancē bova aukõta, kaulieta mergelē, rauduonãs plaukãs, sosoktãs i kouda ont pakauðe. Petius toriejē siaurus, ronkas e lēimēni ēlgus. Vuo platoma par krūtēnē e jousmēni vēinuoda. Elzbieta, paveiziejosi i oþraðitãs Ancēs eðmieras, napatēkiejē, kad anuos teisingas. Ligo e nuoriejē eðpeiktē Juganas darba, bet, pejiemosi miera, pati patēkrēna e pamatē, ka uþraðita teisingã.

– Тċр, тċр, – palingava galvo, – merga kap mēits. Kumet ontius oþsēauginsi?

Ancē parauduonava e prikonda lũpas. Matitē bova, kad anã skaudē ģr tēi muokituojēs þuodċ.

– No, no, tik napradiek bliautē, – nuoriejē oþgluostitē sava bjaurē kalba Elzbieta. – Jauna tabesi. Atċs laiks, vēskas atsēras.

Ēr jiemies mieroutē Jugana, katra baimindamuos laukē, kon panelē aple anon pasakīs. Pati sau ana napatēka – þenuojē, kad ģr smolki, sodþiũvosi, oþkeþosi. Pavīdiedama lioub veizietē i gaspaduoriu doktēris, aukõtas, stombēs, baltãs petċs, lĩgiuoms ronkuoms, kamē ni kaulēlē napamatīsi. Vuo Jugana na vēina karta gērdiejē, kãp anon vadēna pajoudielē. Tatã vēs diel joudũm plaukũm, rodũm akiũm e gelsvuos skũruos. Ģimi ana paveldiejē eð mamas, gerã dã kad strazdanu natoriejē. Eð papunē, katron þmuonis dailio vĩro laikē, Juganã atēteka siaura, tēisi nuosēs, tuos tã jau nieks nagaliejē nupeiktē. Ton tarpo Elzbieta vartē ronkuos miera, vēs atsēduksiedama:

– Mēnka, kap þvērblis. Mēslīkem, kad lig þanatvēs parēibiesi. Bet nier ēe kumet mums buovitēis. Eððlouk truoba, Jugana. Vuo to, Ancelē, nubiek pas Mēkaluojo, papraðik, kad panedielie atċtom þerkliu pagalõstē.

Senãsis Mēkaluojos bova vēins eð nadaugelē vĩru, katrēi galiejē parþēngtē Elzbietas nomũm slēnksti. Ons atslinka prið pēitus, matã, þenuojē, kad panelē kou nuors pavaiðins. Patrepsiejēs premēnie nagēniems, nusējiemēs keporē, pravierē duris e ikēða galva i truoba.

– Laba dēinelē, maluoninguosēs panas.

Pasēlabēnosī Elzbieta pavadēna anon i vēdo, pasvadēna oþstalie e lēipē Juganã, kad padoutom pēitus. Ton dēina bova eðvērtē kopũstã, oþspērgintē pernikõtkċs laðēnċs, atneõtãs kaþkuriuos muotrēðkas oþ siovēma. Kētamē bliudē garava vērtas bolvēs so mondũras. Pri tũm kuopũstu Elzbieta pakvēitē e abēdvi gēþēs. Jugana medēnē ðaukõta kuoto nusēlopa bolvē, siemē vērala puo posē ðaukõta e tĩkċ kielē pri bornuos. Ne diel tuo, kad kopũstã bova karõtē, vuo diel tuo, kad kou ēlgiau pratēstom maluoni laika ðeltuo truobuo ðvieþċ eðvērto valgio basēskuoniejont. Mēkaluojos sriebē kopũstinē ðlerpdams, dũsaudams puo kuoþna kõsnē, ðaukõto pamordĩdams i borna kopũstlapius e atbolo ronko ðloustĩdams oustus. Mergas sosēþvalgiosēs vuos laikies, kad napradietom balso kvaknuotē – tuoks joukings anuoms atruodē svetīs.

Puo pēitu Mēkaluojos bova pasvadints pri koknēs. Prið anon pastatē souleli so iðdieliuotuum þerkliem, peilċs, ģluom. Pri tuo dã atneðē brētvã e kelēs stuoras adētas so briaunoutãs galãs. Jugana dīvējuos pati sau: e kam siovieċċ rċk brētvãs a ģlu?

– Ton vēskon praðuom pagalõstē, buoēieli. Matã, puo Vēsũm ðvēntũm kailēnius pradiesem siutē, – pasakē Elzbieta, ēr, pajiemosi bliūdieli so valgio, nuċjē i alkierio bũk tatã muotinċlēs pamaitintē e aptvarkitē. Pakuol senãsis dērba, ana truobuo nabipasēruodē.

Mēkaluojos ton tarpo kraustē sava nutĩsosēs e atvēposēs kēðenēs: eðsētraukē dvē godē, veina prasta, kēta mormolēnē, bēnt tris vēsuokē dēdoma pielĩēs, pēlka vēlnuoni skorlieli e pradiejē dērbtē. Krapõties ons lig sombrieðkē, bet darba padērba duorã: þerkliu aðmēnis þēbiejē e ēeksiejē, peilċ e brētvã pjuovē plauka, par aðmēnis traukama – ton ons pats

paruodē, sagraibēs kelis lēkosius aplink plēkē gaurus. Dērbdamš vēsa laika buoēios dņekiejē nasostuodams, matā, toriejē dvē kontrēs klausituojēs. Anuos ēdģērdā, kāp Mēkaluojaus papunis japanskuo vainuo kariava oþ jūru mariu, kāp anon pati kēpðos Margēninku tīralie paklaidēna, ka cĵē nomēi, merga palīdiejēs, kāp sosieds Peldþios nu stuoga nukrēta, aitvara batīkuodams, kāp par Kaliedas çdamš i baþninēē ons pats ont Gaidē kalna dūdēs matē... Plēka buoēiaus galva bova prikimōta vēsuokiūm baisiūm dalīku. Retsīkçš terp pasakuojēmu ons mergas muokē dainioutē:

– No, mergelēs, a þēnuotav ton dainē? „Dēlts rīts ē mēgluots, avēna kolis garbanuots...”

Jugana þēnuojē vēsas tas pēimēnūm blevīzgas, anuos mergātç sovēsam napatēka, diel tuo papraðē:

– Padainiout, buoēieli, kuokē nuors graþē dainē.

Bet graþiūm dainiūm Mēkaluojos nabatmēnē. Jugana pamēslējē, kad panelē diel tuo ē pabiega i alkierio, kad narçktom buoēiaus plepalūm klausitēis. Tik vakarou sobrieðkos ana pasēruodē tarpdorie. Saujuo neðies kelis pēningelius, katrus atēdevē buoēiou ont tabuokas. Tatā bova þenklos, kad svetiou laiks ēdçtē.

Prið Vēsus Ðvēntus Elzbieta mergātēs ēdļçda nomēi ont trējūm dēinūm, prisakiosi ēlgiau naopsēbūtē diel tuo, kad prið Kaliedas darba nusēmata daug. Jau priþadieta pasiūtē dvejus kailēnius, vuo tēkriausç ē dā kas nuors atneð. Par Kaliedas Stonēiaus Melēs veselē, tad rçks jaunoujē apsiūtē. Vuo ē tçp daug kas prið ðvēntēs naujus drabuþius tēikas sau ē vākams.

Nomus Jugana atrada tuokius, kap ē palēkosi, tik pri mamas luovas ont kartēs siūbava luopēðis, katramē knērkē dā vēina seserelē, Vēktuorējē pakrēkōtita. Vākā dēdēlç apsēdþiaugē Juganas sogrīþēmo. Matā, sesou darbus dērbs, mama tories laika so maþōjē pabūtē, vuo anei galies daugiau padīkēnietē ē padūktē. Ont Vēsūm Ðvēntūm ēð tarnistēs parejē tik sesou Paulē, trīlēkas metu mergelē, katra Lēipģeriūs pas Stumbri oþ pēimēnē tarnava. „Tā mergātç reikiejē vaikioko gimtē”, – lioub dūsautē mama. Matā, doktie auga ēðdīkosi, ompēnā so vai-

Rodou. Mukienēs Danutēs portēgrapējē

(Nukelta i 24 p.)

(Atkelta ið 23 p.)

kiokās peðies, vēsuokiū zbētku lioub prasēmanītē. Napadieje ni barēms, ni tieva dērpos. Sunkç bova anon i kuokē nuors tarnistē itaisītē. Je seseris, maþas būdamas, svetēmus vākus kavuojē, Paulē ni oþ kon nanuoriejē auklē būtē – natoriejē kontrībēs vākus buovītē. Nu deðimtēis metu ējē i þmuonis oþ pēimenē. Mamelē vēs narēmava, kad doktie so vaikēgalçs puo pēivas ē krūmalius gīvuolius baganīdama, gal prisēgaudītē vēsuokiūm bjauriūm dalīku. Dabar, paklausta diel kuo parçjē, paaiðkēna:

– Gaspadēnē sakē, kad papunis atvaþioutom oþdarbē atsējimtē. Gīvuolius jau i tvarta oþdarē.“ Muotina nusmelkē ðerdi – jau kon nuors būs prīdērbosi...

– A tau nablēipē puo ðventç atçtē?

– Ne, sakē, kad nabrçk.

Þēnuomās, kēta meta anuos i tarnistē nabipavadins. Kon padarīsi, tories nomēi pabūtē. Rasiet kas nuors oþ posmergē paims, bet kad vāks tabier – ne merga. Tad būs ðeimīnuo dā vēina borna.

– Ak, kuo að ēe dūsaujo? Kas ēe gal þēnuotē, kāp atsētēks. Pagīvensē – pamatīsem, – dalējuos muotina sava rūpesnçs so Jugano, kumet, vākams sogolos, lēka vēinē dvē pri koknēs. Jugana, oþsēplēkiosi lengva ðarma, trinka galva ē apsēpraustē nuoriejē – jug svetēmūs nomūs tik borna rītās ðalto vondēnio talioub pamuoðuotē. Tçp gerā dabar bova ðnekietēis priprastuo jaukiuo kertie so mamātē aple vēskon – ē aple niekus, ē aple rimtus dalikus. Goltē mergātē nuçjē i priðēninkē, katruo vēsumet stuo-viejē pakluota luova parçnontims. Pabakēnosi pasētrauktē seseri Paulē, Jugana ðmurkōteliejē puo jau priðēldītās patalās, ēðsētēisē luovuo vēso ēlgomo. Kāp gerā nomēi, kāp gerā! Tatā ne panelēs kamaruo, vieju parpotamuo, i bēti sosērēitos puo senās kailēnçs tūnuotē. Atsēgaus ðērdēs par tas tris dēinas, atsēgaus... So tuoms ðvēisiuoms mintēmīs mergātē ē oþmēga.

Oþdūðēniu dēina, pasēkinkiosio ðērvoujē, tievā ēðvaþiava i Lēipgērius. Mama dþiaugies, kad Jugana nomēi. Palēka anā rakta nu ðopliedas, kor stuo-viejē douna ē baronkas gals maþājç. „Je bliaus, pakromtīk baronkas kōsnieli ē padērbk toðka. Vedo ēlgā naoþsēbūsiav“. Toðks ēð baronkas bova Daubarienēs godrībē. Kētas suodos muotrēðkuosēs maþēlelems toðkus lioub dērbtē ið dounas. Vākā nu rūgōtēis pēlvās sērga ē na vēins nu tuo lioub numērtē. Juga-

na þēnuojē, kad nomūs ðalēp dounelēs vēsumet go-liejē baronka, katron mama ēð paskotēniūju ðvēntuoms a torgaus dēinuoms lioub nupērkētē. Mosiet diel tuo ēð būrē anuos vakūm tik maþēlielis Pet-rielis tabova mērēs. Mergātē soprata ē ton, diel kuo mama pasēðuovē i Lēipgērius vaþioutē. Nanuoriejē ēðlçstē papunē vēina. Jug tas tēkriausç nuklīstom pas kuoki nuors sava paþīstama, katrūm kuoþnuo suoduo toriejē, ē ba posbotelkēs naapsēçtom. Vuo oþgierēs pakeliou ē vāka oþdarbi galiejē ēðbarstītē. Mamā mosiet rūpiejē ē soþēnuotē, diel kuo Paulē tçp onkstēi bova nomēi ēðsiūsta..

Juganā posdēinis prabiega basēdarboujint, basē-þīgioujint: vērē bolvīnē, pluovē grindis, ēðskalbē maþēlelēs siaustovēs, apveiziejē gīvuolius ē vajevuojē so Paulē, katra vēs kērkēna bruoli Alpi ē maþuosēs seseris – Jostīna ēr Elēna. Tievā parvaþiava puo pēitu, isemetēn i ratus maiðelius so grūdas ē bolviems, rīðieli lēnūm, avēis rēita ē dounas kepala. Mosiet kaþkēik gava ē pēningās, bet Jugana tuo naklausē. Dounas kepals ton pati vakara bova prarēikts, ē vēsē gava puo gera abraķa.

Kēta rīta mama atsēkielē ankstiau nego vēsumet, ēðvērē cvēklīnēs so avieno. Lēkosi douna ē apvērta avēis karka atēteka Juganā. I rīðieli mama dā idiejē kroupu terbelē: „Ka ēðalksi, papraðīk panelēs, kad lçstom potras ēðsēvērtē“. Mergātē pajiemē sausa smolkē mamas ronka ē priglaudē pri sava þonda ton daugībē vagūm vagieliu ēðraiþita anuos delna, vuo paskiau paboēiava anon. Delns bova ðēlts, sokēitiejēs nu darba. Mama vēiziejē i doktēri ēðplietosi akis, ligo nasosēgaudīdama, kas ēe daruos, bet nieka nasakē. Juganā atruodē, kad nasosēlaikīs naapsēaða-ruojosi – tuoki gera ē brongi bova anā mama.

– Mamelē, a to pati nuors pakaðtavuojç mçsuos? Mon tēik krauni, vuo jug ē kētims reikies.

Muotina ðvipteliejē:

– Nabējuok, vakāli, nomēi nieks bado nanumērs. Puondēivs neaplçs – kiaulēs nasojies. Vuo to sosē-bēngç par ton puora mienesiu. Matau, kad napri-valgā. Rasiet ē naēðsēmēigti, rasiet, ē gera þuodē na-ēðgērsti? Vuo pasēgoustē mon nanuori.

– Narūpinkis, mamātē, nier tēn monēi tçp prastā. Panelē ba rçkala nabar. Kartās ē pri ðēltūm pēitu pavadēn. Tik mēiguotē kamaruo geruokā ðalta. Rasiet senouji dēvuona doutumi neðtēis? Jug þēimā

(Nukelta i 26 p.)

Mukienės Danutės portretapėję

(Atkelta ið 25 p.)

prasēdiejos dā ðaltiau bus.

– Ak to, vakāli! – sokrota mama. – Ēr kāp að napamēslējau? Dousio dabar tau sava koska. Vuo ka pasnēgs, vaþioudama i Salontus, atveðio patalātius. Dabar biek, pakol vākā nasokēla, – ē dā karta apkabēnosi, ēðlçda doktēri pruo doris.

Dā nabova praðvētēn, ē mergātē toriejē itēmtē akis, kad pataikītom çtē tako, patēþosio nu driegmies. Tuoldama nu nomūm, Jugana mēslējē, kāp īr gerā anus torietē, þēnuotē, kad, tēn parejosī, rasi mama, katruos geroma oþteka vēsims nomēi esontims ē nesontims. Mergātē neðies rīðieli so pravēnto. Koska, oþsiausta ont petiūm, kvepiejē nomās, mammas skrīnē ē dā kaþkou ba gala gero, kuo ana namuokiejē apsakītē.

Teisibē sakē Elzbieta, kad darba prið Kaliedas būs daug. Dēinas rētuos apniokosēs ē baisç trumapas. Lig sombrieðkiu panelē skobiejē sosiūtē siulēs so maðino. Vuo kailēnius ēðtēsā siova ronkuoms pri þēbalēnēs lēmpas. Kailius karpē pati panelē, bet kuoþnuos ēðkarpas kraðtus reikiejē ēðvadoutē nu vēlnu. Abēdvē mergātēs gava puo þērklēs ē karpē vēlnas, taisīdamas vēita siulç. Puo tam terp dvējūm ēðkarpu diejē solēnkta ērka – joustelē skūruos, nu katruos vēlna bova nuskosta so brētvo a peilio. Par ketorlinka skūra reikiejē ēðvarstītē lēnēni nomēi verpta, sosokta, vaðkouta siūla. Prið pradendont dīgsnioutē so īlo orbēna skīlelēs, par katras kaiðiuojē aðmēninkē aðēta. Kuoþna dēgsni varē atgrēpdamas siūla, tad par vēina skīlē aðēta linda do karto. Ju-

gana tik dabar soprata, kam bova rçkalings Mēkaluojaus darbs.

Nu karpuomu ē skotamū vēlnu truobuo vēskas apsēvielē gaurās. Oþvēs sunkiau bova atrinktē ērkas þombūm kraðtams, katras panelē prisiovēniejē so maðino. Siulēs daugiausç dīgsniava Ancē, bet puo biðki īgoda ē Jugana. Abejūm pērðtā bova sobadītē, pūsliūm pritrintē lig kraujē, gelou nu siulu tompīma. Bet kon padarīsi – reikiejē pakēntietē.

Pērmūsius kailēnius pasiova par ketorēs dēinas. Panelē apvēlka anās Ancē, atsēþimiejē, katruo vēituo rçk sosiūtē gozēkus. Pasētraukosi kēik i ðali, kraipē galva, apveiziedama kailēnius ēð vēsūm posiu.

– No, mergelēs, kāp atruoda? A būs gerā? Bedaukienē torietom kontēna būtē. Bjauros bova darbs pri anūm. Kailç kēitē, naēðvalkavuotē kap reikint. Ēð minkōtūm kailiu grçtiau pasiūsem.

Ancē ēðsenierē ēð kailēniūm, apðēlosi, linksma.

– A pasabnos drabuþis, a niekor naspaudē, navērpē?

– Ne, ne, – atētarē mergātē, – anēi mon platē īr. Lai Jugana apsēvelk, nuoro paveizietē, kāp anei ant þmuogaus atruoda.

Jugana naujūs kailēniūs, gal sakītē, nuskēnda. Joukies sokēniedamuos, soprasdama, kad nikuokē dai-loma ið anuos nagal būtē. Tik ðeloma ē minkōtoms bova ba gala maluonos.

– Ðēn nedielē kētūm siūtē nabiprisijimsem, tad, mergas, pradiekēt vēlnas ēð truobuos rinktē, – pasakē muokītuojē.

Daug maluoniesnis darbs bova siūtē kraitī Stonēiaus Melç. Vēsas trīs karpē, raiþē lenēnē druobē. Panelē rarēna maðino, siūdama dvēkartēs patalams,

ontnarktius puodėdikuoms, atlonkstidama drobolės, skuoterkės ė dėvuonus. Mađinas vinda soktė panelė pristatė Ancė. Ka lioub pavargtė, lėda ė mergātiems puo kuokė ėlga siulė ėd palengvo ėdvaritė. Bet Juganā daugiau teka dėrbtė so pėrėtās, ėd-siovėniejint kėlpas ė pritvėrtėnont gozėkus. Mergātė vėsa gīvenėma atsėmėnė ton dėina, kumet Stonėienė atneđė siūtė đliubėnė soknė, atsėvesdama ė sava doktėri. Ont stala pasklėdė baltus sėlklus so audėnie atmuđtās kvietkās. Bet ė ođ tuo audėnė įvėlgesi graþesnė Juganā pasėruodė pati Melė: apvalio veidelio, platiuoms mielėnuoms akėmis, papūrosčs rosvas plaukās, sopintās i do bėzo. Jugana đėrdės sogėla, pamėslėjos, kad priđ sava veselė nabus tuoki graþi – jugnator ni skaistė veida, ni mielėnūm akiūm. Bet pati sau pasėþadieję, kad plaukus oþsėaugins, ka tik ėd-muoks siūtė ė pradies gīventė ont savės.

Juganas muokslā tčsies dvė þėimas ė dvė vasaras. Par ton laika mergātė ėdmuoka tėik, kad pati galiejė pamieroutė, sokėrptė ė pasiūtė bikuoki vėrdotėni ė apatėni drabuþi muotrėđkā a vākou, vuo daugiau pasėstėngosi, ė vīrou. Mađino bėrbėna na bluogiau ođ patė muokītuojė. Ėđsėgodrėna skaitītė þiornalus, katrūm atsėrada Lietovuo – anus panelė lioub parsėneđtė ėd Salontūm. Jugana ėdmuoka parinktė tinkamus siovamū drabuþiu fasuonus Elzbietas klėjėntiems, katruos tou lioub būtė dėdėlč kontėnas – jug kuoþna nuoriejė būtė straini, napanāi i kėtas. Na vėina sakė, kad Daubaralė pasėrinka darba pagal sava pruota ė muoksloma, nu kuo mergātč kaita đėrdės ė þondā.

Pastaroujė vasara Jugana pas panelė babova vėina

– Ancė priđ posmeti ėdčjė, vuo kėtuos i anuos vėita dā neatsėrada. Nomėi mergelė retā kumet balioub vākōtiuotė – nabibova ni laika, ni rčkala. Matā, valgio rūpintėis nabreikiejė; maitėnuos ėd vėina so gspadėnė. Panelė pati pripaþėna, kad pėlvou Jugana oþsėdėrbonti so kaupo, diel tuo retkartčs lioub pakėđtė posliti a lita, a kuoki sena drabuþi, katron Jugana galiejė parsėsiūtė pagal sava nuora. Tčþ vėinā puo kėtuos ana sesereliems itaisė ėdeigėnės đlebelės. Mamātč palaidėni ė selkėnė koskelė Jugana nupėrka ođ sotaupītus pėningelius.

Prasėdiejos rodeniou, panelė Elzbieta taisies ėdłčstė sava muokėnė „gīventė ont savės“. Nupėrka marga plaunama sėlka ė pasiova anā ėdeigėnė jopelė so paraukėmās ė balto apkaklelė.

– Jau i mergas esi ėdčjosi, reikies ė baþninėė aplonkītė, ė i vakarieli nučtė, vaikems puo akėmis pasėsokėnietė. Nanuoriek lėktė seno mergo. Apsėvėlksi – moni prisėminsi. Pradiejos darba, spausk cėntus, kad galietomi siovamoujė nusėpėrktė. Kėtčþ ont paduorė gīvenėma naoþsėdėrbsi.

Đelta saulietā pavakarė Jugana þingsniava nomėi tās patčs takās, katrās priđ dvejus metus čjė ėd nomūm. Đin karta takā bova sausė, medč bėrđtvinūs ė pastauninkūs dā þalė. Kor ne kor laukūs darbavuos þmuonis: arė dėrvas, kasė bolvės, ont pūdīmu sklėdė lėnus. Vėskas tas đþiogėna mergātės đėrdi. Navargėna nikuokės abėjuonės. Gera bova þėnuotė, kad ėr jau soaugosi, gal gīventė nu nieka napriklausīdama ė padaritė daug kon, kuo kėtė namuokietom ė nagebietom. Jugana tėkiejė, kad anuos gīvenėms būs laimings.

